

ДУХОТ НА ИТАР ПЕЈО КОРУПЦИЈА ДА БИДЕ Е

Родена на 31.5.1960 г. во Куманово. Во 1983 г. го завршува Факултетот за безбедносни студии на Универзитетот "Кирил и Методиј". Магистрира на тема од кривичното право на Правниот факултет во Скопје во 1995 г., а докторира во 2002 г. по предметот "Перење на пари".

Од 2004 г. е директор на Полициската академија во Скопје, член на Универзитетот "Св. Климент Охридски" во Битола, избран професор по предметот Кривично право на Полициската академија во Скопје, од 2002 г. е член и прв претседател на Државната антикорупциска комисија.

Во 2001 г. ја основа НВО и станува извршен директор на "Транспарентност Македонија".

Нејзино работно искуство: право и правен притисок (1996/2000), главен аналитичар по организиран криминал, корупција и финансиски криминал, при МВР; раководител на Регионалното одделение за аналитички истражувања и документации, МВР (1992/96); аналитичар во МВР (1984/92); аналитичар и документација, МВР (1981/84); член на Советот на Европа, одборот MONEYVAL; LE проценувач во Латвија и др.

■ Разговорот го водеше: Кокан СТОЈЧЕВ

Госпоѓа Тасева, како член на Антикорупциската комисија неодамна ја информиравте јавноста за постоење мафепсан круг од судии, адвокати и други лица, кои во процесот на денационализација на земјиштето разработиле криминална мрежа, преку која државата е оштетена за милионски суми. Меѓу имињата е и нотарот со сомнителна улога во мега скандалот со овчарот Иснифарис Џемаили, кој доби пари, а сега се заканува со противтужби. Дали овој втор мега скандал ќе го одмота клопчето на корумпираните функционери, политичари или правдата повторно ќе се изгуби во лавиринтот Влада-Обвинителство-судство?

ТАСЕВА: Во врска со овој случај до сега никој не ги потврдил наодите на Комисијата. Но, дел од надлежните институции се заинтересираа и им ги доставивме документите. Се надеваме дека тоа ќе го направат и другите надлежни институции и дека набрзо ќе се произнесат, односно ќе преземат мерки кои се во рамките на нивните законски надлежности. Тука, пред сè, мислам на јавниот правобранител, кој треба да изрече одредени мерки за забрана за оттуѓување и за било какви натамошни дејствија во врска со оттуѓувањето на ова земјиште, кое е државен имот. Значи, станува збор за земјиште кое е во сопственост на државата, а се оттуѓува за многу мали суми. Исто така, факт е тоа дека по многу години работа на полето на борбата против корупцијата добивам впе-

ЈА ПРАВИ НАШАТА НДЕМИЧНА

хотел од висока класа со 4 ѕвезди. Но, претходно веќе се донесени решенија со кои тој објект е заштитен како споменик на културата, што претпоставува негов поинаков третман. Значи, доколку се прави некаква реконструкција, тоа треба да биде онака како што порано изгледал објектот и во рамки на тоа да не се наруши неговиот поранешен изглед, бидејќи функцијата може да се менува. Повторувам, постојат претходни одлуки на надлежни државни органи кои се засновани на закон, а подоцна се донесени решенија за дозволи за градење, врз основа на кои веќе почна градбата на тој локалитет. Од надлежните институции побаравме да го преиспитаат случајот и да поведат постапка за да утврдат кој донел вакви одлуки, врз чија основа се издадени одобренјата, односно решенијата за градба. До сега имавме информација дека јавниот обвинител, односно Одделот за организиран криминал во Јавното обвинителство го разгледуваат случајот, но таа информација е уште од мај. Значи, нашата иницијатива се работи во Јавното обвинителство, но не ми е познато до каде е работата. Меѓутоа, очекувавме дека ќе бидат изречени мерки за забрана за било какви дејствија додека се расчисти случајот, затоа што неспорно е дека станува збор за споменик на културата, кој е заштитен со закон.

За овој и за низа други случаи Комисијата реагираше со сериозни аргументи, дискусии итн. Каде се пречките, односно зошто не се видливи вашите резултати или работата на другите надлежни институции?

ТАСЕВА: Не само што вие не можете, дури и ние не можеме да ги видиме резултатите од нашата работа, кога нешто упорно туркаме и работиме, а чувствуваме дека наидуваме на ѕид, на блокада која не дозволува натамошни дејствија за да се утврди фактичката состојба, да се утврди вистината дека можеби ние не сме во право. Но, сепак тоа да е во рамките на соодветни постапки пред надлежните органи и институции, во Јавното обвинителство и во судовите каде што треба да се докаже и да се утврди фактичката состојба. За жал, досега многу малку наидувавме на подготвеност нашите иницијативи да бидат понатаму проследени. Првите вакви преседани, ако можам да ги наречам, се случија по случајот "Бачило", каде стануваше збор за пресуда врз основа на која е направена штета од многу висок износ - 700.000 евра. Во тој случај се огласи Врховниот суд на РМ. Тој ѝ даде поддршка на Комисијата, со свој донесен став на општа седница. Тогаш почувствувавме дека работите почнаа да се движат. Досега навистина немавме некоја реална реакција од надлежните институции, но мислам дека овој проблем произлегува од состојбата на политизацијата на овие институции и нивната недоволна професионализација. Мислам дека тука треба да го лоцираме проблемот и навистина инсистиравме да се создадат професионални институции, кои независно ќе си ја работат работата за која се формирани.

Во демократски земји каде што постои систем за борба против корупцијата не се дозволени вакви случувања, односно за ова паѓаат влади, министри итн. Зошто досега не падна некоја македонска влада, иако за време на ексвладиниот состав антикорупционерите неколку пати укажуваа дека постојат сериозни елементи за коруптивни дејствија кај државните органи и нивните функционери, кои по обичај се политичари, а не професионалци?

чаток дека се стеснува обрачот околу неа, се намалуваат можностите да се забोधуваат случаите низ лавиринтите на институциите. На некој начин тоа ни стана практика но, пред сè, е резултат на политизацијата на нашите институции, кои всушност треба да бидат независни. Тука се Јавното обвинителство, Јавното правобранителство, судовите, да не зборуваме за администрацијата која директно е поврзана со извршување на активностите, а кои се според барањата на врвните функционери во извршната власт. Ние, во Македонија, не го постигнавме потребниот степен на професионализација на администрацијата, на независни државни службеници (професионалци), кои во својата кариера нема да зависат од тоа колку ги исполнуваат барањата и желбите на носителите на одредени функции кои, пак, имаат малку пошироки желби и апетити и си дозволуваат да бидат вмешани во вакви случаи.

Антикорупциската комисија повторно се осврна на проблемот со случајот "Кермес", во кој се инволвирани градоначалникот на Скопје, Трифун Костовски и градоначалничката на Општина Центар, Виолета Аларова. Поради спомнувањето на името на господинот Костовски, тој најави тужба против Комисијата. Дали ова беше очекувано, бидејќи досега надлежните органи не најдоа време да ги испитаат вашите наоди и да донесат заклучок, односно дали има или нема основа за покренување судска постапка против овие лица?

ТАСЕВА: За случајот "Кермес" се осврнавме на минатата седница и јавно го повторивме ставот дека незаконски се издадени дозволи за градба. Факт е дека постојат документи и дозволи за градење таму каде што сега почна градењето на

TACEBA: Очигледно дека дури допрва треба да ги учиме демократските процеси затоа што во поголем број случаи на кои работеше Комисијата, во други држави нормално би се случило веднаш да има соодветна реакција. Значи, кај нас проблемот е во немањето натамошна многу итна реакција од другите надлежни институции, додека во другите држави, штом ќе се објави ваква информација во медиумите, реагираат надлежните институции, кои ги проверуваат состојбите. Станува збор за активности на надлежните државни органи, кои брзо би презеле мерки за утврдување на фактичката состојба и повикување на одговорност на лицата за кои ќе се утврди дека ги прекршиле законите. Затоа, сè додека тоа не се случи, ние не ќе можеме да зборуваме за владеење на правото и за воспоставување услови за развој на стабилна економија во РМ. Од тоа како ќе работат институциите и судството ќе зависи и правната сигурност на граѓаните и на инвеститорите во државата.

Најголем дел од времето не можам да ѝ го посветам на "Транспарентност Македонија". Тука сум кога можам: попладне, кога не сум надвор од државата, а и секоја сабота ми е работен ден во "Транспарентност". Останатото, редовно работно време, ѝ го посветувам на Полициската академија. Секој вторник сум во Комисијата, како и четврток попладне, а многу работа и предмети од Комисијата ги разгледувам дома. Јас го формирав "Транспарентност" и сум еден од основачите и тоа многу ми значи, бидејќи успеавме да опстанеме и да покаже интегритет во она што го работиме. Во 2002 година Владата нè обвинуваше дека поради нас ги изгубиле изборите, бидејќи посочуваше на примерите со корупцијата. Истото се случуваше сега, а можно е тоа да се случи и по 4 години.

Досега владееше молк од страна на надлежните институции за Вашите откриени случаи. Дали тоа значи докажување на вашата работа, или тоа е признавање на неможност да се справиме со корупцијата?

TACEBA: Тоа не значи признавање на неможност за борба против корупцијата, затоа што паралелно со непреземањето дејствија ние постојано слушаме дека се прават максимални напори за борба против корупцијата, иако многу пати укажувавме дека тоа е декларативно. Значи, ако се мисли на напори во смисла на донесени закони, измена на одредени закони, реформите во судството за кои, исто така, се залагавме уште со измената на Уставот, тоа не беше доволно за да се скрие сè она што претставува содржина или суштина на проблемот на корупцијата. За ова сведочат многубројните извештаи на домашните и на меѓународните организации, кои ги добивме и кои постојано укажуваа дека проблемот со корупцијата во РМ е ендемски. Но, тој проблем и натаму постои, затоа неопходно е да се зафатиме со имплементација на тие закони и да покажеме резултати во смисла на квалитетни спроведени судски постапки и изречени санкции, кои ќе бидат изразени преку мерки за конфискација на незаконски стекнатиот имот.

Мандатот на овој состав на Државната комисија за спречување на корупцијата речиси завршува, но ефектите од нејзината работа се минимални. Кои се пречките што не ви овозможува да постигнете резултати? Дали проблемот беше во Комисијата, во Законот, во членовите или во институциите на системот, кои требаа да ја ефектуираат вашата, би рекол детективска работа?

TACEBA: Не се согласувам со ставот дека ефектите од нашата работа се минимални, бидејќи кога на 200-тата седница ги сумиравме резултатите од работењето на Комисијата, за период од 3,5 години, бевме изненадени од тоа колку многу работа е завршена. Пред сè, во разговорите се задржавме само на делот од работата на Комисијата кој се однесува на коруптивните случаи и скандали. Но, би сакала да нагласам дека оваа работа, во нормални услови, би требало да претставува најмал дел од нејзината работа, затоа што за тоа постојат други надлежни институции. За тоа постои МВР, кое располага со многу силни овластувања, на пример, специјални мерки, оперативни обработки и низа други можности преку кои може навистина да истражува одредени случаи и да утврдува факти

врз основа на кои ќе поднесува кривични пријави до јавниот обвинител. Натаму имаме финансиска полиција. Да не ги забораваме надлежните институции, кои се многу поголеми од нас, а имаат право да влезат во институциите, да ги обезбедат документите кои им се неопходни за да докажат одредни состојби за случаите. Постои Управа за јавни приходи, која располага со сите информации, јавен обвинител, кој има многу големи надлежности, Царинска управа и други. Значи, сите тие институции затаија во борбата против корупцијата, тука се слабостите на системот. Тоа не е слабост на Антикорупциската комисија. Според Законот, Комисијата има други надлежности, тука се надлежностите од Законот за судир на интереси, за проверка на имотната состојба на избрани и именувани функционери, надлежностите кои се однесуваат на корупцијата во политиката. Потоа, надлежностите кои се однесуваат за изготвување и натамошно следење и развивање на антикорупциските програми и стратегии на државата. Сите овие активности ние многу ревнесто и добро ги завршивме, затоа што програмата која ја донесовме во 2003 година целосно беше имплементирана во смисла на измена на закони, дури и она што тогаш се сметаше за невозможно, а што се бараше со измена на Уставот. Направивме и Анекс, со кој ги зафативме превентивните мерки против корупцијата, кои се однесуваат на работата на локалната самоуправа. Повеќе активности се насочени кон корупцијата во политиката, кон соработка со државните органи и со невладините организации, како и во делот на превенцијата на корупцијата. Значи, станува збор за големи активности, за кои јавноста не е информирана, затоа што медиумите повеќе се заинтересирани за пренесување на лошите вести. Но, не видовме ниту еден новинарски извештај за резултатите од нашата работа. Затоа сметам дека фактите од работата на Комисијата се огромни. Тоа одговорно го тврдам, а времето во Република Македонија ќе се дели на време пред постоењето на Комисијата и на време по нејзиното формирање, бидејќи со нашата работа и активност сè повеќе се стеснува обрачот околу овој проблем. Сè повеќе се јавуваат луѓе за да пријават облици на корупција и сè помалку има простор институциите така да се однесуваат.

Со промената на структурата на власта, идејата за ангажирање странски експерт за вршење на функцијата државен јавен обвинител ги помати сметките на домашните претенденти и стручњаци за ова место. Но, истовремено се наметнува и прашањето дали таа личност во нашава "папазјанија" ќе може да ги отстрани основните пречки во борбата против корупцијата, а тоа се влијанијата на економските и на политичките олигарси?

ТАСЕВА: Јас и натаму тврдам дека има домашни луѓе, кои тоа ќе можат да го работат. Но, ним треба да им се создадат услови. Меѓутоа, и луѓето кои се на тие функции треба да ја приграбат и да си ја обезбедат можноста, затоа што во Законот јавниот обвинител и тоа како има цврста, независна позиција. Но, тој не се однесува така. Тој можеше на сосема поинаков начин да се однесува и кон Антикорупциската комисија и кон случаите. Знаете дека кога се формираше Комисијата сите предвидувања и претскажувања беа дека тогаш кога се формира комисија тоа се прави со цел за натаму ништо да не се работи. Значи, ако не сакаш работата да биде завршена формирај комисија која ќе биде продолжена рака на власта итн. Но, ние решивме да работиме на поинаков начин и тоа го покажавме. Значи, во оваа држава може да се работи на друг

начин доколку така се однесуваат и другите носители на било какви функции. Не станува збор за системска грешка, туку за персонални решенија и за мешање на политиката. Но, мене не може политиката да ми се меша во работата. Досега тоа многу пати е потврдено и доколку имаме некој обвинител, кој ќе претставува личност со интегритет, човек кој ќе рече дека нема да може да му се мешаат во работата, тогаш ќе имаме резултати во борбата против корупцијата.

Значи, сè уште сметате дека имаме добри домашни експерти, иако имавме изјава од типот "јас сум последниот будала кој ја вршеше оваа функција"...

ТАСЕВА: Не навлегувам во таквите лични изјави и не сакам да ги коментирам. Но, на вашиот втор дел од претходното прашање, колку ќе може еден надворешен човек да се справи со нашата ситуација, би рекла многу тешко. Затоа што како држава многу сме специфични, иако сакаме да кажеме дека сме многу мирен народ, дека не сме такви какви што однадвор

не гледаат луѓето, но очигледно имаме искривена слика во огледалото за она кога сами се гледаме. Имено, кај нас сè уште како да постои духот на Итар Пејо, секој на одреден начин настојува да ја реализира својата идеја и цел, па макар и да ги заобиколи законите. Затоа, човек дојден од страна, кој не ги познава работата, правото, системот, процедурата која е многу специфична и различна од другите држави, односно не постои ваков кривично-правен систем, и истовремено не ги познава односите во институцијата или во општеството, тешко дека ќе може да работи. Нему ќе му треба време тоа да го осознае, за да може да продолжи да работи. Доколку тоа се случи сепак ќе биде неопходно тој јавен обвинител да има добри советници, кои ќе му помагаат во работата. Но, и тие ќе треба да бидат личности со интегритет, кои нема да влечат на една или на друга страна, затоа што човекот кој ќе дојде овде да работи не ќе може да биде изолиран во стаклено своно. Тој ќе мора во комуникацијата со најблиските соработници да биде под одредено влијание. Значи, прашањево е многу чувствително.

Со заминувањето на последнава политичка структура, дали ќе можеме да добиеме одговор за промената на нивната имотна состојба, односно дали вие или други ќе треба да одговорат на прашањето кое го иницираше Комисијата со анкетните листови за имотната состојба на пратениците, на членовите на владата, министрите, високите државни функционери итн. Што ќе се случи со ова прашање кое досега се провлекуваше низ медиумите и претставуваше политичко парадирање со сметките во банките, со недвижниот и движниот имот?

TACEBA: Одговорот на вториот дел од прашањето очекувам да го добиеме откако ќе ги примиме анкетните листови на избраните и именуваните функционери, кои сега заминуваат од функцијата, бидејќи тоа е законска обврска. Тие треба да поднесат информација, анкетен лист и по завршувањето на мандатот. За тоа што се случувало за време на мандатот ќе видиме од новите анкетни листови. Она за што сега ние се залагаме е да се обезбеди јавност на овие информации. Со најновите измени на Законот за спречување на корупцијата предлагаме анкетните листови и нивната содржина да бидат објавени на веб-страницата на Државната комисија за спречување на корупцијата, иако некои политички партии ги објавија на своите веб-страници. На тој начин ќе се обезбеди јавност и увид во овие податоци, а со тоа и контрола врз она што некој го пријавил како имотна состојба. Затоа што со Законот за спречување на корупцијата постојат многу ригорозни казни одредби, доколку некој нецелосно и неистинито ја пријавил имотната состојба. По ова се поведува посебна постапка за нејзино утврдување и врз таа основа може да се изрече оданочување на 70 проценти од таквиот стекнат имот, односно доколку се утврди дека некој има стекнати имот од неоданочени приходи се применуваат вакви законски одредби. Значи, и во овој дел мерките се зајакнуваат. Инаку, ние како Комисија не бевме задоволни од тоа како овој дел од активностите го извршува Управата за јавни приходи. Согласно Законот, анкетните листови се доставуваат во два примерока, едниот до Антикорупциската комисија, а другиот до УЈП. Идејата на законодавецот беше во тоа како требаше ова да функционира, бидејќи УЈП, која ги поседува сите информации за имотната состојба на секој човек во државата, по автоматизам и по службена должност, требаше да ги провери информациите за сè што е пријавено. Но, тоа не се случи. Значи, како држава тука затаивме, односно не обезбедивме ефикасна примена на Законот. Во тој дел Законот не се спроведе и затоа како Комисија останавме пократки за тие информации. Сега уште повеќе ќе се усложни ситуацијата кога ќе треба да се пријави имотот по заминувањето од функцијата и да се направи споредба дали навистина она што е пријавено е точно. Доколку не се обезбеди системот да профункционира, фактички него ќе го имаме само на хартија.

Во овој момент извршувате неколку функции, а професионално сте директор на Полициската академија, која на почетокот од реализацијата на Рамковниот договор беше во центар на вниманието. Подоцна проструија информациите за кандидатите, кои без диплома завршија курсеви за полицајци, а беа примени според принципот пропорционална и правична застапеност на етничките заедници во Македонија. Како го доживеавте овој притисок, кој се засили пред одржувањето на парламентарните избори?

TACEBA: Да одговорам на првиот дел од прашањето, односно за времето кога Полициската академија беше во центарот на вниманието. Имено, на чело на Академијата сум од февруари 2004 година. Значи, првите активности поврзани со организирање на кратките обуки на лица, кои подоцна влегуваа во составот на МВР, се случуваа пред мене. Со моето доаѓање почна да се применува новиот Закон за полициска академија, со кој имаме редовна основна полициска обука која трае 9 месеци, време во кое спроведуваме строга утврдена програма. Но, факт е дека имавме состојба кога на одредени курсеви, кои траеја по 6 месеци, беа упатени лица за кои дополнително дознавме дека немаат соодветно образование. Меѓутоа, изборот на кандидатите кои доаѓаат на основна обука во Полициската академија го прави МВР. Во него воопшто не бевме вклучени, а постапката, проверката и изборот го прави Министерството, кое потоа по добивањето на сознанијата нè информираше дека тие кандидати треба да ја напуштат

Академијата. Инаку, во еден период мојата позиција директор на Полициската академија беше користена за притисок врз моето работење во Комисијата. Тоа беше во периодот пред изборите, кој не беше едноставен за вработените во Академијата, бидејќи почнавме да работиме на многу програми, наставни, обновување на зградите итн. Имено, во медиумите постојано пишуваа дека од утре нема да работам, ќе бидам разрешена, но објективно гледано тој притисок не влијаеше врз мене. Би рекла дека тој притисок беше видлив, додека во меѓувреме постоеја и многу потешки и невидливи притисоци од типот на постојани ревизии, на незаконски испраќања на ненадлежни ревизори среде лето, се правеа внатрешни ревизии од ненадлежни органи, фризирани ревизорски извештаи. Поради ова, бев иницијатор Државниот завод за ревизија да направи ревизија на работењето во Полициската академија за време на мојот мандат и тој извештај е објавен на нивната веб-страница. Сè тоа што го правеа Комисијата го оцени како притисок врз член на Антикорупциската комисија, но сепак не успеаја во својата намера.